

Навроцький Назар Олегович

Студент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Навроцкий Назар Олегович

студент

Национальный технический университет Украины

«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

Navrotskyi Nazar

Student

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

**ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ**

**THE INDICIES OF EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF
ELEMENTS OF THE RESOURCE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE**

Анотація. У статті розглянуто основні показники, що використовуються для оцінки ефективності використання матеріально-технічної, трудової та фінансової складових ресурсного потенціалу.

Ключові слова: ресурсний потенціал підприємства, методи оцінки ресурсного потенціалу, показники ефективності використання ресурсів підприємства.

Аннотация. В статье рассмотрены основные показатели, используемые для оценки эффективности использования материально-

технічної, трудової і фінансової складових ресурсного потенціалу.

Ключевые слова: ресурсний потенціал підприємства, методи оцінки ресурсного потенціалу, показники ефективності використання ресурсів підприємства.

Summary. Theoretical substantiation and practical development of tools for structural reproduction of resource potential. Researched and analyzed methods of evaluating the effectiveness of using resource potential at enterprises. Considers performance indicators and parameters for quality evaluation of components of resource potential of the enterprise.

Key words: resource potential, methods for assessing resource potential, resource efficiency indicators of the company.

Вступ. Сучасні умови господарювання, які ґрунтуються на дії законів ринку, тобто законів попиту і пропозицій та конкурентної боротьби, примушують українські підприємства швидко адаптуватись до змін ринкового середовища та уникати необґрунтованого ризику. При цьому вони мають забезпечити ефективне використання всіх наявних ресурсів. Господарюючий суб'єкт завжди буде стверджувати, що він досяг високого рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, адже має стабільність у функціонуванні, отримує прибуток. Проте отримання позитивного економічного результату діяльності не завжди вказує на високу ефективність використання ресурсного потенціалу. Досить часто, фірма має змогу покращити свої економічні результати, достатньо лише почати використовувати власні ресурси більш ефективно. Тому актуальним стає питання оцінки ефективності використання матеріально-технічних, трудових, фінансових ресурсів підприємства.

На сьогоднішній день існує безліч методів та способів, що використовуються для оцінки ресурсного потенціалу підприємства. Більшість з них науково обґрунтовані та описані в економічній науковій літературі. Кожен з них розрізняється глибиною, напрямом дослідження, ступенем узагальнення результуючих показників тощо. В даній статті хотілося б звернути увагу саме на показники ефективності використання основних складових ресурсного

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження методів оцінки використання ресурсного потенціалу розглядаються у працях вчених, таких як А.В. Артьомова, І.В. Артьомов, Н.С. Краснокутська, І.В. Заблудська, Н.В. Касьянюк, С.В. Касьянюк, Є.В. Лапін, О.І. Олексюк, В.В. Пастухова, Л.Д. Ревуцкий, І.М. Рєпіна, В.В. Россоха, В.Ф. Савченко, та багато інших.

Мета статті. Метою статті є ознайомлення з показниками, що показують ефективність використання фінансової, трудової та матеріально-технічної складових ресурсного потенціалу підприємства.

Результати дослідження. В сучасній економічній літературі існує значна кількість визначень поняття «ресурсний потенціал». В загальному розумінні, ресурсний потенціал підприємства – це сукупність ресурсів, що забезпечують неперервну та ефективну діяльність господарюючого суб'єкта. Тобто, ресурсний потенціал підприємства являє собою сукупність наявних видів ресурсів, пов'язаних між собою, використання яких сприяє досягнення стійкого розвитку підприємства.

Для зручності розділимо ресурсний потенціал на матеріальні (явні) та нематеріальні (неявні) складові (рис. 1).

Такий поділ ресурсного потенціалу на окремі складові є основою при оцінці ефективності використання ресурсного потенціалу. Оскільки, поділивши ресурсний потенціал на окремі складові, далі можливо поетапно оцінювати ефективність використання кожної з них, потім, на

основі отриманих результатів, аналізувати ефективність використання ресурсного потенціалу в цілому.

Рис. 1. Структура ресурсного потенціалу [розробка автора]

Більшість економістів пропонують поділяти методи, що використовуються для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу на витратні, ресурсні, результативні та комплексні (табл. 1).

Таблиця 1

Методи оцінки ресурсного потенціалу підприємства [1-4]

Група Методів	Характеристика групи	Показники, що характеризують вид методу	Економічний сенс показника
Витратні методи	Методи засновані на одному показнику, що враховує витрати підприємства	1. Затратовіддача 2. Затратоємкість 3. Рентабельність витрат	Показники ефективності використання ресурсного потенціалу на основі двох результативних показників обороту і прибутку
Ресурсні методи	Методи засновані на показнику, що враховує оборот роздрібної торгівлі і прибутку	4. Ресурсовіддача	
Результативні методи	Методи оцінки використання ресурсного потенціалу за складом основних економічних показників	1. Узагальнюючий показник ефективності використання ресурсного потенціалу 2. Узагальнюючий показник ефективності виробництва 3. Показник ефективності конкретного ресурсного	Показники кількісної оцінки діяльності підприємства

Група Методів	Характеристика групи	Показники, що характеризують вид методу	Економічний сенс показника
		потенціалу	
Комплексні системні методи	Методи визначають різні види ефективності використання ресурсного потенціалу	1. Узагальнюючий показник динаміки ефективності використання ресурсного потенціалу 2. Показник економічної ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства 3. Зведені показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства	Дозволяють більш глибоко і детально вивчити діяльність підприємства, що веде як до ефективного використання наявних ресурсів, так і до виявлення ресурсів

Крім того, на практиці досить часто для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства або окремих його складових користуються такими методами як експертний, бальний, рейтинговий, порівняльний, економіко-математичне моделювання, машинне імітаційне моделювання [5].

Серед такої великої кількості методів досить важко зорієнтуватися та обрати потрібний.. Тому далі в статті пропоную розглянути показники, що характеризують ефективність використання фінансових, трудових та матеріально-технічних (виробничих) ресурсів.

В таблиці 2 представлено основні показники, за допомогою яких можливо оцінити ефективність використання матеріально-технічної складової ресурсного потенціалу.

Таблиця 2

**Показники, що характеризують ефективність використання
матеріально-технічних ресурсів**

Показники	Формула обрахунку	Нормат. з-ння
Оцінка майнового стану підприємства		
Коефіцієнт придатності	Залишкова вартість основних засобів / Первісну вартість основних засобів	збільш.
Коефіцієнт оновлення	Вартість основних засобів, що надійшли за рік / Первісна вартість основних засобів	збільш.

Показники	Формула обрахунку	Нормат. з-ння
Коефіцієнт вибуття	Вартість основних засобів, що вибули за рік / Первісна вартість основних засобів	менший ніж коеф. онов.
Коефіцієнт зносу	Знос основних засобів / Первісна вартість основних засобів	не більше 50 %
Фондоозброєність	Середньорічна вартість основних засобів / Середньорічна чисельність виробничого персоналу	Зростати
Фондовіддача	Дохід. / Середньорічна вартість основних засобів	збільш.
Фондомісткість	Середньорічна вартість основних засобів / Дохід	зменш.
Рентабельність основних засобів	Прибуток (чистий прибуток) / Середньорічна вартість основних засобів	збільш.
Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів		
Прибуток на грн мат.витрат	Прибуток / Матеріальні витрати	збільш.
Матеріаловіддача	Дохід / Матеріальні витрати	збільш.
Матеріаломісткість	Матеріальні витрати / Дохід	зменш.
Питома вага мат. витрат у собівартості	Матеріальні витрати / Собівартість	залежить від галузі

Коефіцієнти оновлення та вибуття характеризують динаміку руху основних засобів. Тут важливо, щоб коефіцієнт вибуття не перевищував коефіцієнт оновлення. Коефіцієнт придатності основних засобів та коефіцієнт зносу характеризують технічний стан основних засобів. Нормативне значення коефіцієнта зносу основних засобів залежить від галузей та видів діяльності, проте в більшості випадків вважається, що його значення не має перевищувати 50 %. Фондоозброєність характеризує рівень інтенсивності виробництва та впровадження прогресивних технологій у сучасних умовах. Значення даного показника має зростати, проте воно не повинно зростати більш швидкими темпами ніж продуктивність праці. Показник фондовіддачі характеризує ефективність використання підприємством наявних основних засобів. Значення даного показника значно відрізняється в різних галузях. Проте даний показник слід також оцінювати в динаміці і він має збільшуватись. Фондомісткість є

величиною зворотною до фондovіддачі. За нормальних умов фондovіддачі повинна мати тенденцію до зменшення.

Щодо оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів, то тут важливими показниками є матеріалovіддача та матеріалovіддачі. Збільшення матеріалovіддачі та зменшення матеріалovіддачі доходу характеризують ефективне використання складової ресурсного потенціалу.

Таким чином, згідно з проведеними розрахунками коефіцієнтів, що представлені у таблиці 1, можна зробити висновок щодо ефективності використання матеріально-технічної складової ресурсного потенціалу.

Щодо оцінки ефективності використання трудових ресурсів, як складової ресурсного потенціалу підприємства, то її можливо оцінити за допомогою показників продуктивності праці (табл. 3).

Таблиця 3

Показники, що характеризують ефективність використання трудових ресурсів

Показники	Формула обчислення	Нормат. з-ння
Вартісний показник продуктивності праці	Дохід/ Середньорічна чисельність виробничого персоналу	збільш.
Трудовіддачі одиниці продукції	Фонд робочого часу/Дохід	зменш.

Вартісний показник продуктивності праці показує суму чистого доходу підприємства, що припадає на одного працівника. Чим вищий даний показник, тим вища вартісна продуктивність праці кожного з працівників. Трудовіддачі одиниці продукції характеризує затрати часу на одиницю продукції. Чим більший виробіток продукції за одиницю часу або чим менші затрати часу на одиницю продукції, тим вищий рівень продуктивності праці.

При аналізі ефективності використання трудових ресурсів, якщо для фірми важливим є вивчення руху робочої сили, то з цією метою можливо розрахувати коефіцієнти обороту по прийому, вибуттю кадрів. Коефіцієнт

обороту по прийому визначається як відношення прийнятих працівників до середньооблікової чисельності працюючих. Коефіцієнт обороту з вибуття розраховується як відношення кількості працівників, що вибули, до середньооблікової чисельності працюючих.

Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів підприємства можливо проводити за декількома групами показників: фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ділової активності тощо (табл.4).

Таблиця 4

Показники, що характеризують ефективність використання фінансових ресурсів

Показники	Формула обрахунку	Норм. з-ня
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Баланс (Активи)	0,5-0,8
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Запозичений капітал / Баланс (Активи)	0,2-0,5
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	Запозичений капітал / Власний капітал	0,25-1
Коефіцієнт фінансової залежності	Баланс / Власний капітал	1,25-2,0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(Власний капітал – Оборотні активи) / Власний капітал	0,05-0,10
Коефіцієнт структури залученого капіталу	Довгострокові зобов'язання / Запозичений капітал	-
Коефіцієнт інвестування	Власний капітал / Необоротні активи	>1,0
Коефіцієнт покриття запасів і затрат власними оборотними коштами	(Власний капітал – Необоротні активи) / Виробничі запаси	0,6-0,8
Коефіцієнт прогнозу банкрутства	(Оборотні активи+Витрати майбутніх періодів – Поточні зобов'язання – Доходи майбутніх періодів) / Баланс	в динам.
Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал / (Поточні зобов'язання + Доходи майбутніх періодів)	-
Показники ліквідності та платоспроможності		
Власний оборотний (функціонуючий) капітал (ВОК)	Власний капітал+Довгост.зобов'язання - Необоротні активи	> 0
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	Дохід/ВОК	-

Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	$(\text{Оборотні активи} + \text{Витр. майб. періодів}) / (\text{Поточ. зобов'язання} + \text{Дох. майб. періодів})$	2,0-2,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$(\text{Обор. активи} - \text{Запаси} + \text{Витрати майб. періодів}) / (\text{Поточні зобов'язання} + \text{Дох. майб. п.})$	0,8-1,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\text{Грошові кошти} / (\text{Поточні зобов'язання} + \text{Дох. майб. п.})$	0,25-0,3
Частка оборотних активів в активах п/ва	Оборотні активи./Баланс	-
Частка власних оборотних коштів в оборотних активах	ВОК/Оборотні активи	-
Частка виробничих запасів в оборотних активах	Виробничі запаси/Оборотні активи	-
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів і затрат	ВОК/Виробничі запаси	-

Основними показниками, які характеризують фінансову стійкість підприємства, його незалежність від позикових коштів, є коефіцієнти автономії, фінансової стабільності (власних та позикових коштів), фінансового лівериджу (залежно від довгострокових зобов'язань), забезпеченості власними коштами, фінансової залежності, відношення позикових і власних коштів, маневреності робочого та власного капіталу, тощо. Коефіцієнт автономії показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал. Він характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу свідчить про те, скільки зобов'язань припадає на сукупний обсяг пасивів. До 50 % пасивів сформованих за рахунок запозиченого капіталу, вважається такими, що не загрожує фінансовій стійкості підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зворотний показнику автономії. Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про частку власних оборотних коштів у власному капіталі. Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість заборгованості власними засобами. Перевищення власними коштами позикових свідчить про фінансову стійкість підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості враховує не тільки власний капітал, але і довгострокові зобов'язання і характеризує рівень фінансової стабільності в

перспективі більше 1 року. Показники ліквідності показують чи підприємство здатне погасити свої зобов'язання і як швидко.

Окрім вище наведених показників оцінки ефективності використання ресурсів підприємством, слід також звернути увагу на показники рентабельності. Загалом у систему показників рентабельності найчастіше включають рентабельність активів (майна), рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізації продукції, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність виробництва, рентабельність поточних витрат. Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, тобто ефективність використання власних ресурсів. Різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність використання різних ресурсів фірми. В загальному вигляді рентабельність являє собою співвідношення корисного результату (загальний прибуток; операційний прибуток; чистий прибуток; тощо) і затрат факторів виробничого процесу (собівартість продукції; середньорічна сума основних засобів, власного капіталу; інвестиції; тощо).

Висновки. Отже, оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу має складатись з таких етапів: по-перше, слід відібрати найбільш пріоритетні (важливі) види ресурсів для фірми, діяльність якої аналізується; по-друге, оцінити ефективність використання кожної складової ресурсного потенціалу (групи ресурсів); по-третє, на основі отриманих розрахунків, дати оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу в цілому.

За допомогою показників, що описані в таблицях 2-4 можливо оцінити ефективність використання окремих складових ресурсного потенціалу підприємства. За результатами такого аналізу, можна зробити висновок щодо найбільших проблем на підприємстві, що знижують ефективність використання ресурсного потенціалу. Таким чином, перевагою такого поетапного аналізу є те, що можливо виявити, які із

ресурсів – виробничі, трудові, фінансові – використовуються найменш ефективно, тобто слабкі місця фірми. І тоді прийняти рішення щодо підвищення ефективності використання саме їх.

Список використаних джерел:

1. Артьомова А.В., Артьомов І.В. Процедура оцінювання ресурсного потенціалу підприємства / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1oi_2016_7_36.
2. Бадриева Л.Д. Современные тенденции и закономерности эффективного использования ресурсного потенциала / Российское предпринимательство. - 2011. - № 12.
3. Клычева Р.А. Совершенствование управления ресурсным потенциалом предприятий гостиничного хозяйства : автореферат дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Клычева Равза Арсевдиновна. – Махачкала, 2010. – 25 с.
4. Хамидуллин Ф.Ф., Давлетшина А.Р. Методы оценки эффективного использования ресурсного потенциала предприятия / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tisbi.ru/assets/Site/Science/Documents/413/khamidullin410.pdf>
5. Попов Е.В. Рыночный потенциал предприятия. — М.: Экономика, 2014.